

Sygn. akt I ACa 925/11

POSTANOWIENIE

Dnia 9 stycznia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Robert Obrębski (spr.)

Sędziowie: SA Marzanna Góral

SO (del.) Maria Dudziuk

Protokolant: st. sekr. sąd. Monika Likos

po rozpoznaniu w dniu 9 stycznia 2014 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy ze skargi R. J., E. J. i A. K. następców prawnych P. J. (1)

o wznowienie postępowania w sprawie z powództwa Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prezydenta(...) W. przeciwko P. J. (1) z udziałem interwenienta ubocznego po stronie pozwanego J. Z.

o ustalenie

zakończony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 4 grudnia 2002 r., sygn. akt I ACa 278/02

postanawia:

1. zmienić wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4 grudnia 2002 r., sygn. akt I ACa 278/02 w ten sposób, że uchylić wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 14 listopada 2001 r. i odrzucić pozew;

2. zasądzić od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Prezydenta (...) W. na rzecz R. J., E. J. i A. K. kwoty po 817 (osiemset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania wywołanego skargą o wznowienie postępowania.

Sygn. Akt IA Ca 925/11

UZASADNIENIE

Skargą z 23 maja 2013 r. R. J., E. J. i A. K., działający jako następcy prawni P. J. (1), wystąpili o wznowienie postępowania zakończony wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 4 grudnia 2002 r., wydanym w sprawie IA Ca 287/02, którym oddalona została apelacja interwenienta ubocznego J. Z. wniesiona od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 14 listopada 2001 r., sygn. II C 650/98, uwzględniającego powództwo Skarbu Państwa, reprezentowanego przez Prezydenta (...) W., o ustalenie nabycia przez powoda, z dniem 1 stycznia 1956 r., na podstawie dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i poniemieckich, własności nieruchomości stanowiącej działkę nr (...), położonej w W. przy ul. (...), o powierzchni 1989 m², która przed drugą wojną światową stanowiła własność pozwanego P. J. (1). Skarga została oparta na twierdzeniu, że pozwany zmarł we wrześniu 1939 r. oraz że ustanowienie dla nieżyjącego poprzednika prawnego skarżących kuratora dla osoby nieznaney z miejsca pobytu stanowiło rażące naruszenie art. 143 k.p.c., po stronie pozwanej została bowiem wskazana osoba w wieku przekraczającym 117 lat, na podstawie zasad

doświadczenia życiowego należało więc uznać, że po stronie pozwanej występuje osoba nieżyjąca. Według skarżących następców prawnych pozwanego, ustanowienie kuratora w podanych okolicznościach spowodowało, że pozwany został pozbawiony możliwości obrony swoich praw w znaczeniu przyjętym w art. 401 k.p.c., nawet więc po upływie pięcioletniego terminu z art. 408 k.p.c., dopuszczalne było wznowienie postępowania w tej sprawie. Powołując się na wadliwe zastosowanie przepisów wskazanego dekretu przez Sądy obu instancji, we wnioskach skargi następcy prawni pozwanego wnieśli o zmianę wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 4 grudnia 2002 r. poprzez uchylenie wyroku Sądu Okręgowego z dnia 14 listopada 2001 r., zniesienie postępowania w zakresie dotkniętym nieważnością i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania oraz obciążenie strony powodowej kosztami postępowania wywołanego skargą o jego wznowienie.

W odpowiedzi na skargę Skarb Państwa wnosił o jej oddalenie w całości. Nie podważając okoliczności dotyczącej daty zgonu P. J. (1), strona powodowa twierdziła, że w zakończonym postępowaniu zostało wydane zgodne z prawem orzeczenie, zachodziły bowiem podstawy do stwierdzenia nabycia przez Skarb Państwa, z mocy samego prawa zawartego w powołanym dekrete, własności nieruchomości pozwanego.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Skarga następców prawnych pozwanego była dopuszczalna i zasługiwała na uwzględnienie, jednakże w sposób odbiegający od żądania skarżących, nie zostało bowiem w skardze dostrzeżone, że została ona w gruncie rzeczy oparta na dwóch osobnych podstawach, zaś zasadność każdej z nich uzasadniała jakie rozstrzygnięcie skargi, które uwzględniałoby pierwotny charakter braku w tej sprawie zdolności sądowej P. J. (1) i wykazywało, że od początku postępowania pozwany nie powinien występować w tej sprawie, jako osoba nieżyjąca nie mógł być ponadto uznany za osobę nieznaną z miejsca pobytu, nie było więc podstaw do uwzględnienia wniosku strony pozwanej o ustanowienie kuratora na P. J. (1). Niemożliwość uzupełnienia braku zdolności sądowej pozwanego powodowała, że uwzględnienie skargi nie mogło za sobą pociągać uchylenia wyroku Sądu Okręgowego z dnia 14 listopada 2001r., który został objęty apelacją interwenienta ubocznego, zniesienia postępowania przed Sądem Okręgowym i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, rodziła natomiast konieczność zmiany wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 4 grudnia 2002 r. przez uchylenie wskazanego wyroku Sądu Okręgowego oraz odrzucenie pozwu wniesionego przeciwko pozwanemu pozbawionemu zdolności sądowej od początku postępowania.

Skarżący nie występowali wprawdzie w charakterze stron postępowania objętego skargą, nie może jednak ulegać kwestii, że są legitymowani formalnie do wystąpienia ze skargą o wznowienie postępowania, które dotyczyło osoby poprzednika prawnego skarżących, którzy z racji następstwa prawnego po P. J. (2), są objęci skutkami rozstrzygnięcia wydanego w sprawie zakończonej z udziałem ich poprzednika prawnego i powagą rzeczy osądzonej w zakończonej sprawie, nie mogą tym samym zostać pozbawieni możliwości wniesienia skargi o wznowienie postępowania, którego wynik dotyczy obecnej sytuacji prawnej skarżących (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 marca 2006 r., II PZ 64/05).

Wykazane zostały ponadto dwie ustawowe podstawy skargi o wznowienie postępowania. Z dokumentów złożonych do akt wynika, że P. J. (1) zmarł w dniu 29 września 1939 r., czyli w pierwszym miesiącu drugiej wojny światowej, zgon poprzednika prawnego skarżących został bowiem stwierdzony urzędowo w dniu 26 października 1939 r. Nie może więc ulegać kwestii, że od początku postępowania toczącego się przed Sądem Okręgowym, następnie zaś przed Sądem Apelacyjnym, po stronie pozwanej występowała osoba nieżyjąca z udziałem której niedopuszczalne było nadanie sprawie biegu, lecz zachodziła konieczność odrzucenia pozwu, taka przeszkoda nie mogła zostać bowiem w żaden sposób usunięta. W szczególności niedopuszczalne byłoby zawieszenie postępowania w tej sprawie oraz jego podjęcie z udziałem następców prawnych pozwanego, tego rodzaju czynności zostały bowiem przewidziane wyłącznie dla sytuacji śmierci w toku postępowania osoby fizycznej, która żyła w momencie jego wszczęcia, stosownie do art. 174 § 1 pkt 1 w zw. z art. 182 § 1 pkt 1 k.p.c. Gdyby okoliczność zgonu pozwanego była znana od początku sprawy, Sąd Okręgowy miałby obowiązek odrzucenia pozwu, stosownie do art. 199 § 1 pkt 1 3 k.p.c., inne rozwiązania nie byłoby bowiem dopuszczalne. Gdyby ponadto Sąd Apelacyjny miał możliwość stwierdzenia daty zgonu pozwanego, miałby pełne podstawy do uchylenia zaskarżonego wyroku oraz odrzucenia pozwu, stosownie do art. 386 § 3 k.p.c. Podana w

skardze data śmierci P. J. (1) nie tylko wykazała ustawową podstawę wznowienia postępowania, ale również rodziła konieczność zmiany wyroku objętego skargą przez uchylene wyroku Sądu Okręgowego z dnia 14 listopada 2001 r. oraz odrzucenie pozwu, stosownie do art. 412 w zw. z art. 386 § 3 i art. 199 § 1 pkt 3 w zw. z art. 379 pkt 2 i art. 378 § 1 in fine k.p.c.

Przeszkody do uwzględnienia skargi we wskazany sposób nie stanowiła ponadto okoliczność upływu ponad pięciu lat od daty zakończenia postępowania w sprawie objętej skargą, wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 4 grudnia 2002 r., wykazana bowiem została druga podstawa wznowienia, w wypadku zajścia której wznowienie postępowania jest dopuszczalne w każdym czasie, w tym po opływie terminu zawartego w art. 408 k.p.c. Zasadnie skarżący podnosili w tej sprawie, że ustanowienie kuratora dla osoby nieznanej z miejsca pobytu z tak oczywistym naruszeniem art. 143 k.p.c. jest jednoznaczne z pozbawieniem tej strony, dla której taki kurator został ustanowiony, możliwości obrony swoich praw (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 1978 r., III CRN 40/78). Tym bardziej należy uznać, że nie miała jakiegokolwiek możliwości bronić się w tej sprawie osoba nieżyjąca od kilkudziesięciu lat. Przy znajomości okoliczności daty zgonu P. J. (1), nie może ulegać kwestii, że Sąd Okręgowy nie ustanowiłby dla pozwanego kuratora dla osoby nieznanej z miejsca pobytu. Nie może ulegać kwestii, że na podstawie art. 143 k.p.c., ustanowienie kuratora jest dopuszczalne tylko w celu zabezpieczenia możliwości działania osoby żyjącej. Z podanych powodów zachodziła konieczność uwzględnienia skargi przez wydanie takiej treści orzeczenia o zasadności apelacji, którą Sąd Apelacyjny by wydał, gdyby miał możliwość stwierdzenia okoliczności i daty śmierci P. J. (1). W sprawie rozstrzygniętej wyrokiem Sądu Okręgowego z dnia 14 listopada 2001 r. od początku powinni występować następcy prawni tej osoby, która była właścicielem spornej nieruchomości przed wybuchem drugiej wojny światowej, nie ma zresztą przeszkód formalnych przeciwko wniesieniu nowej sprawy tego samego rodzaju przez Skarb Państwa przeciwko skarżącym. Konieczność uwzględnienia skargi w podany sposób uniemożliwiała zbadanie samej istoty sprawy stanowiącej przedmiot postępowania wywołanego pozwem Skarbu Państwa, który na drodze osobnej sprawy, wniesionej przeciwko osobom biernie legitymowanym, może doprowadzić do merytorycznego rozstrzygnięcia żądania opartego na przepisach powołanego dekretu z dnia 8 marca 1946 r. w odniesieniu do nieruchomości, która przed wojną należała do pozwanego P. J. (1), następnie zaś przeszła na własność jego następców prawnych, do których należała w dacie wejścia w użycie powołanego dekretu.

Uwzględnienie skargi we wskazany sposób uzasadniało obciążenie strony powodowej kosztami postępowania wywołanego jej wniesieniem, które zostały poniesione przez skarżących. Na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 108 § 1 i § 13 ust. 1 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 5 rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie i ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu Sąd Apelacyjny zasądził od Skarbu Państwa – Prezydenta (...) W. kwoty po 817 zł na rzecz każdej z osób skarżących, które stanowiły trzecią część wynagrodzenia za udział zawodowego pełnomocnika przed Sądem Apelacyjnym oraz opłaty uiszczonej od skargi. Uwzględniona została stawka minimalna przewidziana dla tego rodzaju spraw oraz podana w skardze wartość przedmiotu zaskarżenia.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie powołanych przepisów i art. 412 w zw. z art. 386 § 3 k.p.c., Sąd Apelacyjny orzekł jak w sentencji.